

Έντυπη Έκδοση
Ελευθεροτυπία, Τρίτη 2 Απριλίου 2013

Ο Γιάννης Λεοντάρης μιλάει για το έργο του Πομερά «Κύκλοι / Ιστορίες» που ανεβαίνει αύριο στη Στέγη

Μαουσολείο του ουμανισμού η Ευρώπη

*Όσοι ευθύνονται, όσοι πλούτισαν εις βάρος των άλλων, είναι σήμερα αυτοί που επιχειρηματολογούν υπέρ των Μνημονίων

Της ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΛΕΦΤΟΓΙΑΝΝΗ

«Η Ευρώπη του ανθρωπισμού, αν υπήρξε ποτέ, δεν υπάρχει πια. Τα εκατομμύρια πεινασμένων, ανέργων, αυτόχειρων και φασιστών δεν της επιτρέπουν πλέον να ναρκισσεύεται. Η βίαιη και φονική παρακμή του καπιταλισμού στις αρχές του 21ου αιώνα κάνει πολύ θόρυβο». Τα λόγια αυτά δεν ανήκουν σ' έναν πολιτικό φιλόσοφο, αλλά σ' έναν διανοούμενο από τις τάξεις του θεάτρου και από τους πλέον πολιτικοποιημένους σκηνοθέτες μας, τον Γιάννη Λεοντάρη. Ιδρυτή της ομάδας «Κανιγκούντα», που τα τελευταία χρόνια κάνει ένα θέατρο που μας αφορά.

Τέσσερα από τα οκτώ μέλη της ομάδας «Κανιγκούντα», που θα αναβιώσουν 40 ρόλους από το θεατρικό του Πομερά.

Με εργαλείο τη θεατρική γλώσσα, μιλά για το θάνατο των ιδεολογιών και της πολιτικής, μεταγγίζοντας έναν υγιή πεσιμισμό, χωρίς να συνθηματολογεί, χωρίς να κάνει μανιφέστο ή να προτάσσει το δάκτυλο απέναντι από το θεατή. Όπως και σήμερα που αποφάσισε να μας μιλήσει με τη μορφή ενός τσίρκου δωματίου για το ευρωπαϊκό όραμα που πέθανε σε μια κατακερματισμένη, αλλοτριωμένη από τον καπιταλισμό Ευρώπη, σκηνοθετώντας το τιμημένο με βραβείο Moliere θεατρικό του Ζοέλ Πομερά «Κύκλοι / Ιστορίες».

Οι οκτώ ηθοποιοί της παράστασης-ρέκβιεμ του ευρωπαϊκού ανθρωπισμού, που κάνει πρεμιέρα αύριο στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, οι Γιάννης Αναστασάκης, Ανθή Ευστρατιάδου, Ευθύμης Θέου, Μαρία Μαγκανάρη, Θέμης Πάνου, Παναγιώτα Παπαϊωάννου, Ρεβέκκα Τσιλιγκαρίδου και Γιώργος Φριτζήλας, θα αναβιώνουν γνώριμες στιγμές της σκληρής ευρωπαϊκής καθημερινότητας από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα.

- Για ποιον Ευρωπαίο μιλά ο Πομερά, κύριε Λεοντάρη;

«Ο Πομερά μιλά για τον Ευρωπαίο που έχει μάθει στο σχολείο του ότι μετέχει ενός πολιτισμού ο οποίος βασίζεται στις αρχές του ανθρωπισμού και την ίδια στιγμή βλέπει τον εαυτό του να συνθλίβεται από τον καπιταλισμό που καταρρέει. Μέσα σε αυτή τη νέα αμείλικτη συνθήκη το έδαφος χάνεται κάτω από τα πόδια των ανθρώπων. Η πλειονότητα μάλιστα των Ευρωπαίων πολιτών στις χώρες του Νότου αντιμετωπίζονται ως πολίτες β' διαλογής, καθώς δεν έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε παιδεία, υγεία και πολιτισμό».

- Τι έφταξε που φτάσαμε ως εδώ;

«Έχει τεκμηριωθεί πλέον και επιστημονικά ότι η σημερινή κρίση έχει κατασκευαστεί με στόχο τη βίαιη και απότομη μεταφορά πλούτου από τους πολίτες σε μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η ενοχοποίηση των πολιτών από το πολιτικό προσωπικό, που έχει αναλάβει τη βρόμικη δουλειά της υποστήριξης του σχεδίου αυτού σε διάφορες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, είναι μέρος αυτής της στρατηγικής. Με την έννοια αυτή, η περίφημη φράση του Πάγκαλου ήταν μία κίνηση απολύτως μελετημένη. Αυτή η διαδικασία ενοχοποίησης της κοινωνίας πραγματοποιείται με τη χρήση ενός λόγου με χαρακτηριστικά θεολογικού κηρύγματος. Η ρητορική της Μέρκελ αλλά και των διάφορων φερέφωνών της στην Ελλάδα θυμίζει τον προτεστάντη επίσκοπο στο "Φάννυ και Αλέξανδρος" του Μπέργκμαν. Στην ταινία αυτή μπορούμε να δούμε την ανατομία της πορείας που οδήγησε την Ευρώπη πριν από 60 χρόνια στο φασισμό και τον πόλεμο και σήμερα στην ανθρωπιστική κρίση της φτώχειας. Αν φτάνει οι πολίτες; Στο δικό μου περιβάλλον, όλοι όσοι γνωρίζω περνούσαν δύσκολα πολύ πριν ξεσπάσει η "κρίση". Όσοι ευθύνονται, όσοι πλούτισαν εις βάρος των άλλων, είναι σήμερα αυτοί που επιχειρηματολογούν υπέρ των Μνημονίων».

- Η Ευρώπη έχει απολέσει όλα τα ουμανιστικά χαρακτηριστικά της;

«Η Ευρώπη σήμερα είναι ένα μαυσωλείο των αρχών του ανθρωπισμού. Ενας χώρος όπου οι άνθρωποι στύβονται από το τραπεζικό σύστημα και τα πρότυπα της κατανάλωσης. Σαν να μην έχουν ακουστεί ποτέ τα αιτήματα του Μάη του '68, σαν να μην έχουν αρθρωθεί ούτε καν ως λόγος τα όνειρα για μια ουτοπία. Αυτό είναι το πιο επικίνδυνο: γενιές που ανδρώνονται πιστεύοντας ότι τα πράγματα δεν έχουν υπάρξει καλύτερα».

- Με ποιον τρόπο ο Πομερά εστιάζει στη χαμένη τιμή της μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης, του ανθρωπισμού;

«Ο Πομερά παρουσιάζει την αμηχανία και την οδύνη των ανθρώπων μπροστά στην τεράστια αντίφαση που βιώνουν ανάμεσα στις αξίες που έχουν διδαχθεί και την απόλυτη διάψευσή τους στην πράξη. Ο Πομερά αναρωτιέται αν στην πραγματικότητα οι αξίες του επηρέασαν ποτέ την ευρωπαϊκή ιστορία ή τις σχέσεις των ανθρώπων μέσα στις κοινότητες των ευρωπαϊκών μητροπόλεων. Ο Πομερά δεν δηλώνει ουμανιστής, δεν δηλώνει τίποτα. Η γραφή του είναι εξαιρετικά απλή και διεισδυτική. Τολμά να θέτει επί τάπητος τα πιο σύνθετα ερωτήματα με αφοπλιστική απλότητα: τι είναι το καλό; Τι είναι το κακό; Τι σημαίνει πουλάω και αγοράζω; Τι σημαίνει ελευθερία; Δεν απαντά. Ενεργοποιεί το στοχασμό. Με την έννοια αυτή, στα δικά μου μάτια παραμένει βαθιά ουμανιστής».

- Στήνοντας την παράστασή σας θέσατε τα ερωτήματα «τι απέμεινε στην αμοραλιστική Ευρώπη των κεφαλαιαγορών από τον ανθρωπισμό; Η κατανάλωση; Το Αουσβιτς; Η φτώχεια και η εξαθλίωση στις μητροπόλεις; Η μεταφυσική του χρήματος και της επιβολής; Η θρησκοληψία; Η αρχή και το τέλος του ευρώ;». Υπάρχει απάντηση;

«Τα ερωτήματα αυτά προέκυψαν μετά την πρώτη ανάγνωση του έργου. Δεν υπάρχει όμως μία απάντηση. Υπάρχει η δυνατότητα της παρατήρησης και της διατύπωσης ερωτημάτων. Υπάρχει όμως και μία βίαιη

πραγματικότητα μπροστά στην οποία δεν μπορούμε να κλείνουμε τα μάτια».

- Ανεβάζετε το έργο σαν ένα παράδοξο τσίρκο δωματίου. Δηλαδή;

«Τα πρόσωπα του έργου παρουσιάζονται σαν εξημερωμένα θηρία με υπερτροφική σκέψη και απορρυθμισμένα σώματα».

- Τι είναι αυτό που «υπαγορεύει» τη φόρμα της παράστασης;

«Η φόρμα είναι μέρος της έκφρασης. Η ανάγκη της υπαγορεύεται από την επιθυμία να εμβαθύνεις την παρατήρησή σου πάνω στις ανθρώπινες συμπεριφορές. Σε αυτό που δεν φαίνεται αλλά κρύβεται πίσω από ένα κόμπιασμα ή ένα σαρδάμ στην ομιλία, από ένα παραπάτημα ή ένα τικ που συμβαίνει δίπλα μας, στο διπλανό τραπέζι ή στο διπλανό διαμέρισμα. Η πραγματικότητα είναι ένα αίνιγμα με φανερά και μυστικά στοιχεία. Το μυστικό περιέχεται στις ανθρώπινες συμπεριφορές αλλά και στους ρυθμούς της φύσης. Η φόρμα είναι η ανάγκη να επικοινωνήσεις με αυτά τα "μυστικά" μεταφράζοντάς τα σε άλλη γλώσσα».

- Το «σαφάρι» που ξεκίνησε ο δήμος στις αθηναϊκές σκηνές και θα βάλει άμεσα λουκέτο σε 35 από αυτές τι αποτυπώνει κατά τη γνώμη σας;

«Σε ένα κράτος που ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε για την παιδεία, την εργασία και τη μόρφωση, η κίνηση αυτή μου φαίνεται απολύτως φυσιολογική. Καλύτερα να κλείσουν όλα τα θέατρα έτσι ώστε το ελληνικό κράτος να είναι συνεπές προς τη βαθιά του απέχθεια για τον πολιτισμό. Μόνο εάν κλείσει και το τελευταίο θέατρο θα είναι εφικτό το δόγμα "νόμος και τάξη"».